



Vlaanderen

verbeelding werkt



# JEUGD EN ONDERNEMERSCHAP

Samenvatting onderzoeksrapport

DEPARTEMENT  
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

[www.vlaanderen.be/cjm](http://www.vlaanderen.be/cjm)



# INHOUD

<b>1</b>	<b>Ondernemerschap in het jeugdwerk: stand van zaken .....</b>	<b>4</b>
<b>2</b>	<b>De kijk van jeugdwerkers en ondernemers .....</b>	<b>4</b>
<b>3</b>	<b>Wat is jeugdwerk?.....</b>	<b>4</b>
<b>4</b>	<b>Zes belangrijke onderwerpen .....</b>	<b>5</b>
4.1	Financiële middelen	5
4.2	De sociale en maatschappelijke kant van ondernemen in het jeugdwerk	6
4.2.1	Jeugdwerk en impact	6
4.3	Jeugdwerk: de weg naar werk	7
1.	Het onderwijs maakt jongeren niet zelfstandig	7
2.	Het onderwijs bereidt jongeren niet voor op de arbeidsmarkt	7
3.	Het onderwijs bereidt jongeren niet voor op zinvol werk	8
4.4	Jeugdwerk als vrije tijd en ruimte	9
1.	Jeugdwerk als mentale ruimte	9
2.	Jeugdwerk als fysieke ruimte	9
4.5	Jeugdwerk als start om te ondernemen	10
1.	Jeugdwerk als basis	10
2.	Jeugdwerk als vliegende start	10
3.	Jeugdwerk als beginpunt	11
4.6	De risico's van ondernemen	11
4.6.1	Jeugdwerk als veilige plek	11
4.6.2	Nazorg en wegnemen van drempels en risico's	12
4.6.3	Professionaliteit en verantwoordelijkheid	13
4.6.4	Jeugdwerk als springplank naar ondernemerschap?	13
<b>5</b>	<b>Factoren die ondernemerschap in het jeugdwerk beïnvloeden.....</b>	<b>13</b>
5.1	Ondernemerstaal	14
5.1.1	Belangrijke ondernemersvaardigheden in het jeugdwerk	14
5.1.2	Algemeen erkende taal	15
5.1.3	Taal om te communiceren	15
5.2	Fysieke en financiële middelen	16
5.2.1	Zoektocht naar middelen	16
5.2.2	Middelen belangrijker dan werking?	16
5.3	Relatie met overheid en maatschappij	17
5.3.1	Druk van de maatschappij?	18
5.3.2	Manier van de overheid om jongeren te bereiken?	19
<b>6</b>	<b>Start van gesprekken.....</b>	<b>20</b>
<b>7</b>	<b>Wat nu?.....</b>	<b>20</b>



# **1 ONDERNEMERSCHAP IN HET JEUGDWERK: STAND VAN ZAKEN**

Dit verslag is een samenvatting van het rapport ‘Ondernemerschap en jeugdwerk’, dat is geschreven naar aanleiding van het project Jeugd en Ondernemerschap van Departement Cultuur, Jeugd en Media, in het kader van Prioriteit 3, Vrijwillig engagement aan de samenleving, van het Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan 2020 - 2024. Het departement wil het vrijwillige engagement van jongeren en hun maatschappelijke ondernemerszin stimuleren en ondersteunen. Het rapport brengt ondernemerschap in het jeugdwerk in kaart en geeft de perceptie van jeugdwerkers en ondernemers over ondernemerschap en over het inzetten van ondernemerschap in het jeugdwerk weer.

## **2 DE KIJK VAN JEUGDWERKERS EN ONDERNEMERS**

Het rapport is gebaseerd op geselecteerde interviews met 21 jeugdwerkers en ondernemers. Jeugdwerkers werken allemaal in het open jeugdwerk: geprofessionliseerde jeugdhuisen die een ruim aanbod hebben én zich actief engageren om mee de Vlaamse beleidsprioriteit ondernemerschap van Departement Cultuur, Jeugd en Media te realiseren. De ondernemers zijn allemaal niet-jeugdwerkers die een bedrijf (gehad) hebben.

## **3 WAT IS JEUGDWERK?**

Het rapport ziet het jeugdwerk als een educatieve en eigenzinnige omgeving die constant verandert en in beweging is. Educatief, omdat het leerprocessen in gang zet en jongeren er leren en engagement opnemen. Eigenzinnig, omdat het op een eigen manier jongeren voorbereidt om samen zorg op te nemen voor de maatschappij en hen in staat stelt die op hun eigen manier mee vorm te geven.

Maar voor je dit verslag begint te lezen, is het belangrijk dat je ook het antwoord van de jeugdwerkers kent op de vragen: jeugdwerk, wat is dat? En: waar is jeugdwerk eigenlijk elke dag mee bezig? Hun antwoord: in het jeugdwerk werken we met alle jongeren die naar een jeugdorganisatie komen. We werken met alle jongeren die op dat moment aanwezig zijn en leggen geen voorwaarden op over wie wel en niet mag aansluiten en deelnemen. ‘Met jongeren werken’: het eenvoudige antwoord op een niet zo eenvoudige vraag.



## 4 ZES BELANGRIJKE ONDERWERPEN

In alle interviews kwamen 6 onderwerpen aan bod die voor jeugdwerkers en ondernemers onlosmakelijk verbonden zijn met ondernemerschap in het jeugdwerk:

1. financiële middelen
2. de sociale en maatschappelijke kant van ondernemen in het jeugdwerk
3. jeugdwerk als weg naar werk
4. jeugdwerk als vrije tijd en ruimte
5. jeugdwerk als start om te ondernemen
6. de risico's van ondernemen.

### 4.1 FINANCIËLE MIDDELEN

Jeugdwerkers en ondernemers vinden dat het bij ondernemen draait om geld verdienen en financieel onafhankelijk zijn. Jeugdwerkers zelf hebben geld nodig om te kunnen ondernemen en jongeren te stimuleren om te ondernemen. Voor jongeren is geld een erkenning voor het werk dat ze doen, en het laat zien dat ze succesvol zijn.

Veel jongeren zien geld ook als een 'noodzakelijk kwaad' omdat ondernemen voor hen een manier is om van hun passies en interesses hun werk te maken, te kunnen leven en financieel onafhankelijk te zijn. Die passies en interesses kunnen ze niet op school, in hun opleiding of in een "normale job" kwijt. Jeugdwerkers beklemtonen wel dat het jeugdwerk niet de plaats is voor jongeren die voor persoonlijke winst gaan en dat niet elk ondernemerschap in het jeugdwerk past. De bedoeling van het jeugdwerk is in de eerste plaats dat jongeren er met anderen samenwerken en hun ondernemersideeën aan de jeugdwerking koppelen.



## 4.2 DE SOCIALE EN MAATSCHAPPELIJKE KANT VAN ONDERNEMEN IN HET JEUGDWERK

Jeugdwerkers en ondernemers zien ondernemen in het jeugdwerk niet als iets individueels. Het is geen plek om ‘klassieke’ ondernemingen te starten en het draait niet alleen rond persoonlijk plezier of financiële winst. Jongeren werken er samen om de jeugdwerking te verbeteren en maatschappelijke impact te creëren. Het is wel moeilijk om de juiste balans te vinden tussen dat persoonlijke plezier, het samenwerken en de maatschappelijke impact.

*“Het is niet aan het jeugdwerk om allemaal topondernemers te maken. Jongeren moeten het vooral naar hun zin hebben. Als ze echt geen ondernemerscompetenties hebben, moeten we ze nog altijd in het project meetrokken.”* - een jeugdwerker.

### 4.2.1 Jeugdwerk en impact

Over impact gesproken: voor ondernemers is ondernemen vaak een individueel project. Ze vinden het belangrijk dat ze persoonlijk groeien en dat hun impact in cijfers kan worden uitgedrukt: hun winst, de grootte van hun onderneming, het aantal ondernemingen dat ze hebben ...

Jeugdwerkers vinden dat zo’n meetbare impact niet bij het jeugdwerk past. De impact van wat ze doen, is voor hen vaak onzichtbaar, niet te voorspellen en niet verbonden met efficiëntie. Sterker nog, ze kunnen geen impact garanderen. Ze kunnen alleen garanderen dat ze hun uiterste best doen om met en voor jongeren te werken en hen te leren samenwerken, met de bedoeling om de jeugdwerking met de jongeren te doen groeien. Jongeren in het jeugdwerk hebben wel individuele verantwoordelijkheden zoals het onderhoud van het gebouw. Maar ze engageren zich om het jeugdwerk te verbeteren, wat op zijn beurt een impact heeft op de maatschappij.

**Jeugdwerk als buffer die zaadjes plant**

////////////////////////////////////













en zijn vaak ook hun vertrouwenspersoon. Ze weigeren ook nooit jongeren, ook niet als die fouten maken. Jongeren uit alle groepen komen er samen en engageren zich om het jeugdwerk draaiende te houden.

Voor jeugdwerkers nemen veel jongeren – vooral jongeren met een moeilijke achtergrond – daarmee al risico's genoeg en brengt ondernemen in het jeugdwerk nog eens extra risico's met zich mee. De ondernemers beamen dat. Ook omdat de directe omgeving van veel jongeren hen niet (genoeg) in hun plannen om te ondernemen steunt.

#### 4.6.2 Nazorg en wegnemen van drempels en risico's

Veel jeugdwerkers en ondernemers vinden dat ondernemen niet voor iedere jongere is weggelegd. Toch verwijzen ze opnieuw naar de kracht die het jeugdwerk heeft om jongeren te helpen ondernemen:

##### **Drempels wegnemen**

In het jeugdwerk zijn er minder drempels om te beginnen ondernemen. Het jeugdwerk maakt ondernemen makkelijker en legt geen hoge voorwaarden op, waar andere organisaties vaak hoge eisen stellen, zoals een ondernemingsnummer hebben of een boekhouding bijhouden.

##### **Risico's verminderen**

Het jeugdwerk helpt om de risico's van ondernemen te beperken. Jongeren kunnen bijvoorbeeld in bestaande initiatieven instappen en hoeven geen startkapitaal te hebben.

##### **Nazorg bij falen**

Omdat jongeren de realiteit moeten leren kennen en verantwoordelijkheid moeten leren nemen, neemt het jeugdwerk niet alle risico's weg. Toch worden de bestaande risico's mee door de jeugdwerkers opgevangen, ook wanneer jongeren falen. Samen met hen bespreken ze wat er fout ging en bekijken ze hoe het verder moet.

////////////////////////////////////





### 5.1.2 Algemeen erkende taal

Jeugdwerkers merken dat de ideeën over ondernemen bij ondernemers en beleidsmakers verschillen van hoe jongeren en zichzelf die in de praktijk zien. Ze geloven dat het label ‘onderneming’ en ondernemerstaal meer erkenning krijgen dan het label ‘jeugdwerk’ met zijn collectieve engagement.

Ze vinden ook dat de taal van ondernemen niet altijd goed aansluit bij jongeren. De toegevoegde waarde van ondernemerstaal ligt voor hen dan ook in de erkenning die jongeren van de maatschappij krijgen. Ze maakt zichtbaar wat het jeugdwerk doet en welke groei de jongeren doormaken. Jeugdwerkers zorgen dat de taal jongeren toch aanspreekt door ze te koppelen aan de jeugdwerking. Dat maakt jongeren bewust dat ze aan het ondernemen zijn en doet ze beseffen dat wat ze doen zinvol is, zelfs als ze daarmee niet onmiddellijk sociale problemen oplossen. Maar hun vraag is: brengt die erkenning wel iets op voor het jeugdwerk?

### 5.1.3 Taal om te communiceren

Hoewel veel jeugdwerkers moeite hebben met het woord ondernemerschap, gebruiken ze ondernemen als een taal om hun jeugdwerk te legitimeren en waarde te geven op de arbeidsmarkt en in het bedrijfsleven. Bijvoorbeeld bij bedrijfsleiders, beleidsmakers en de VDAB. Zo kunnen jongeren zich beter profileren bij werkgevers om een job te vinden. Jeugdwerkers zelf kunnen bedrijfsleiders zo overtuigen om hun jongeren aan te nemen door te benadrukken wat ze in het jeugdwerk leren, en hoe dat bijdraagt aan hun cv.

*“Het is interessant om bijvoorbeeld bedrijfsleiders te doen inzien hoe belangrijk het jeugdwerk is, wat jongeren er allemaal leren en waarom. Dan kun je tegen een jongere zeggen: ‘Zet op je cv wat je hier doet. Bedrijven waarderen dat.’”* - een jeugdwerker.

Dankzij ondernemerstaal kunnen ze bij gemeenten, Vlaanderen en Europa ook gemakkelijker subsidies krijgen. Ze gebruiken de taal dus ook gedeeltelijk opportunistisch: ze vertalen hun werking naar een taal die beleidsmakers en bedrijfsleiders belangrijk vinden. Ze doen dat omdat bedrijven en beleidsmakers de

////////////////////////////////////

‘jeugdwerktaal’ niet kennen of aanvaarden<sup>1</sup>. Zo passen ze zich aan de realiteit van onze samenleving aan die meer en meer belang hecht aan ondernemen. Hun doel: erkenning krijgen.

## 5.2 FYSIEKE EN FINANCIËLE MIDDELEN

### 5.2.1 Zoektocht naar middelen

Jeugdwerkers nemen ondernemerschap op in hun werking omwille van materiaal-economische redenen. Ze hebben subsidies nodig zodat de jongeren hun vrije tijd kunnen vormgeven met fysieke middelen zoals het gebouw van de jeugdwerking waar de jongeren zichzelf kunnen zijn en bijvoorbeeld papier, pennen en materialen om een podium te bouwen. Ze gebruiken ondernemerschap ook omdat ze vertrouwen nodig hebben van de subsidiërende overheden om die financiële middelen naar eigen inzicht te gebruiken voor de fysieke middelen en projecten waar hun jeugdwerk en de jongeren het meeste baat bij hebben. Ze geven ook toe dat ondernemerschap een manier is om hun werking uit te breiden met extra werkkrachten.

*“We zijn een werking met ambitie, met een raad van bestuur die de kans zag om via de projecten extra werkkrachten te kunnen binnenhalen. Daar moeten we ook niet over zeveren. Dat was een manier om 10 werkkrachten aan te stellen en ervoor te zorgen dat de werking kan blijven groeien.”- een jeugdwerker.*

### 5.2.2 Middelen belangrijker dan werking?

De beleidsmakers zien het jeugdwerk als een opportuniteit om jongeren te bereiken en hun doelen – zoals ondernemerschap – te promoten. Het jeugdwerk maakt die doelen waar, alleen al door jongeren te bereiken, te engageren en sterker te maken. Maar de strijd om subsidies van de beleidsmakers en de focus op ondernemerschap kan tot concurrentie tussen jeugdwerkingen leiden, zelfs als die andere jongeren bereiken.

---

<sup>1</sup> Een belangrijke noot is dat de jeugdwerkers niet verwezen naar het feit dat het Vlaams jeugdbeleid ook participatief wordt vastgesteld en dat de beleidsprioriteit ‘ondernemerschap’ voor bovenlokaal jeugdwerk dus samen met de jeugdsector geselecteerd en ingevuld is. Jeugdwerkers weten dit niet altijd of voelen zich niet altijd gehoord ondanks dit soort mogelijkheden. De vraag is waarom deze discrepantie er is.







Ze begeleiden niet iedere jongere naar ondernemerschap, omdat niet iedereen daarvoor in de wieg is gelegd of niet in de juiste situatie hiervoor zit. Via een collectieve manier om te ondernemen laten ze jongeren op een andere manier met ondernemen kennismaken.

### 5.3.2 Manier van de overheid om jongeren te bereiken?

Voor beleidsmakers zijn jeugdwerkingen ideaal om de kwetsbare jongeren te helpen die ze zelf moeilijk of niet kunnen bereiken. Ze zien ondernemerschap als een manier om hen te helpen. Maar jeugdwerkers plaatsen vraagtekens bij die verwachting. Ze vragen zich af of het jeugdwerk zijn jeugdwerking wel moet gebruiken om structurele problemen in het welzijn van kwetsbare jongeren te verbeteren en of ondernemen – vanwege de risico’s die het met zich meebrengt –wel altijd de juiste oplossing is. Met andere woorden, jeugdwerkers passen ervoor op om zich niet hierop op stuk te staren.<sup>2</sup>

Jongeren in het jeugdwerk zijn ook onzeker omdat ze met verschillende andere jongeren moeten samenwerken die ze niet zelf kunnen kiezen. Immers, het jeugdwerk is open voor elke jongere. Alleen al hun deelname aan het jeugdwerk is voor hen daarom een risico en een uitdaging. Daarom creëren jeugdwerkers een veilige ruimte waar ze met die onzekerheid kunnen omgaan. Ondernemen brengt nog eens extra risico’s met zich mee, en dat is voor veel jongeren een brug te ver.

**Ondernemen = samenwerken**

Ondernemerschap kan niet rechtstreeks uit de bedrijfswereld in het jeugdwerk geïmporteerd worden. Die vorm van ondernemen houdt individualisme in omdat het de verantwoordelijkheid voor en de gevolgen van falen bij de ondernemer legt. De manieren waarop jeugdwerkers jongeren helpen die willen ondernemen, botst met dat individualisme. Jeugdwerkers willen ondernemerschap gebruiken om succes en falen als groep te dragen, hun werking te verzekeren en de jongeren te engageren voor de waarden waar de werking voor staat.

Ondernemerschap in het jeugdwerk is dus een andere, collectieve manier van ondernemen en kan niet losgekoppeld worden van samenwerking, de bezorgdheid voor de jongeren en de jeugdwerking zelf. Dat

<sup>2</sup> Dit is geen verwachting van de beleidsprioriteit ‘ondernemerschap’ in het Jeugddecreeet, vanuit Departement Cultuur, Jeugd en Media.

maakt nieuwe initiatieven mogelijk die een meerwaarde zijn voor de jongeren en het jeugdwerk. Dat druist allemaal in tegen dat individualisme.<sup>3</sup>

## 6 START VAN GESPREKKEN

Omdat ondernemerschap voortdurend evolueert, is het rapport over jeugdwerk en ondernemerschap een tijdscapsule en momentopname van een zoektocht. Jeugdwerkers kunnen het gebruiken om hun initiatieven verder te ontwikkelen. Binnen enkele jaren kan iedereen zich dan de vraag stellen of het ondernemerschap in het jeugdwerk zich ook echt ontwikkeld heeft.

Het rapport tekent ook een jeugdwerklandschap uit dat jongeren, jeugdwerkers, ondernemers en beleidsmakers moeten verkennen, waarover ze moeten nadenken en met elkaar moeten praten om het verder vorm te geven. Ze volgen er allemaal hun eigen weg en ontmoeten er elkaar op verschillende plaatsen. Daar kunnen ze van elkaar leren. Jongeren maken er samen met jeugdwerkers verschillende vormen van jeugdwerk mogelijk. De ontmoetingsplaatsen zijn bedoeld om dat engagement te inspireren en te voeden.

## 7 WAT NU?

Er zijn geen snelle antwoorden op de vragen die uit het rapport voortkomen, en de oplossingen moeten vooral van het jeugdwerk zelf komen. Het rapport geeft zeker geen finaal of absoluut antwoord op de vraag welke rol ondernemerschap in het jeugdwerk moet spelen en omgekeerd.

We geven 2 conclusies als bron van inspiratie voor verdere gesprekken. Het jeugdwerk is geen individueel project, maar gaat om iets samen creëren met andere jongeren ten voordele van de werking. Het gaat om **wat** er gemaakt wordt en **met wie** dat gebeurt. Zo krijgen jongeren zelfvertrouwen en vinden ze hun plek in de maatschappij.

---

<sup>3</sup> Wat niet betekent dat ondernemen altijd individueel moet zijn, maar dat dit wel, ook zeker in het bedrijfsleven, de meest gangbare interpretatie is. Binnen jeugdwerkingen wordt ondernemerschap net collectief ingevuld, met een maatschappelijke impact, vertrekkend vanuit het engagement van jongeren.



Jongeren vragen ook naar zinvol werk, welke rol dat werk in hun leven moet spelen en of ze iets met hun talenten kunnen doen. De antwoorden op die vragen zijn niet eenvoudig en vanzelfsprekend. Ondernemen kan een antwoord zijn, maar is niet dé oplossing.

Het jeugdwerk moet proberen met die vragen aan de slag te gaan. Want het jeugdwerk is een plek waar moeilijke vragen aan de jongeren en de maatschappij kunnen worden gesteld en waar naar eigenzinnige, jeugdige antwoorden wordt gezocht. Er moet worden bekeken welke rol ondernemerschap hierin kan of moet spelen. De bal ligt op de speelhelft van het jeugdwerk, klaar om opgepakt te worden.



Departement Cultuur, Jeugd en Media  
Simon Bolivarlaan 17  
1000 Brussel  
[www.vlaanderen.be/cjm](http://www.vlaanderen.be/cjm)